

VESELÉ modrotiskání

Jana Harmachová
Lenka Sutrová

Veselé modrotiskání

Jana Harmachová a Lenka Sutrová

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

info@grada.cz, www.grada.cz

tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400

jako svou 6156. publikaci

Texty a fotografie Jana Harmachová

Sazba a grafická úprava Lenka Sutrová, Jana Harmachová

Návrh obálky Jana Harmachová

Odpovědná redaktorka Ing. Jana Minářová

Počet stran 120

První vydání, Praha 2016

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

© Grada Publishing, a.s., 2016

Cover Design © Jana Harmachová

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků. Doporučení a pracovní postupy v této knize byly autorem ověřeny, přesto nelze za ně převzít odpovědnost. Autor ani nakladatelství neručí za jakékoliv věcné, osobní ani majetkové škody.

ISBN 978-80-247-5733-9 (print)

ISBN 978-80-271-9099-7 (pdf)

OBSAH

ÚVOD	4
MALÝ VÝLET DO HISTORIE MODROTISKU	5
INDIGO	7
VZORY A TISKOVÉ ŠABLONY	7
OTISKOVÁNÍ ŠABLON	8
BARVENÍ A KONEČNÁ ÚPRAVA PLÁTNÁ	8
DOMÁCÍ MODROTISKOVÁ DÍLNA	9
ČÍM MŮŽETE MALOVAT A TISKAT	10
INSPIRACE	12
ČTVERCOVÝ UBRUS	13
JEHELNÍČKY	15
CHŇAPKY	19
OBRÁZKY	21
SÁČKY NA BAČKŮRKY	25
KOSMETICKÁ TAŠTIČKA	27
POLŠTÁŘ A JEHO VARIANTY	29
PROSTÍRÁNÍ	32
NA CESTĚ DO GAMBIE	33
PŘIKRÝVKA BOUŘE NA MOŘI	35
SLAMĚNKA	39
MÍSTO PAPU VOSK	41
TISKNEME BÍLOU	45
TISKNEME MODROU	47
NAKRESLENO BÍLOU NITÍ	49
KRESLÍME BÍLOU FIXOU	51
MODRÁ NA BÍLÉM PAPIŘE	53
MODRÁ NA PORCELÁNU	55
ZABALENÉ KORÁLKY	58
MODROBÍLÉ FIMO	59
MODROBÍLÁ V HEDVÁBÍ	61
NA ZÁVĚR	63

ÚVOD

Vítáme vás na stránkách, které se zaplnily jednoduchými nápady a návody v krásné modrobílé kombinaci. Na začátku byla návštěva v modrotiskové manufaktuře. Vonělo to tam čerstvě vyžehleným plátnem, starým dřevem a nezvyklou vůní exotického indiga. Bylo to kouzelné. Plátno se krásně lesklo a svítilo sněhově bílou barvou. Dřevěné formy byla provrtány červotočem a bylo na nich vidět opravdu dlouhé používání. Vlastně už by jistě patřily do muzea za sklo vitríny, ale tady s nimi ještě stále někdo umí zacházet a používá je s jistotou, pro mě i ostatní návštěvníky, naprosto nepochopitelnou.

Na té návštěvě vlastně bylo úplně nejbájenější to, že nešlo o historickou exkurzi do minulého, či spíše předminulého století, ale o nahlédnutí do skutečné a živé výroby. Plátna, která se právě máčela v nádobě na barvení, budou za pár dnů pečlivě vyžehlena, poskládána a připravena k prodeji. Koupily jsme si z hladkých štůčků hotového modrotisku několik půlmetrových kousků, a kromě radosti z nich, jsme si přivezly i chuť zkusit modrotisk s vlastní bílou kresbou či tiskem.

Zkušenosti z naší domácí modrotiskové dílny a nápady na zpracování výsledného plátna najdete v následující publikaci. Pro ty z vás, kdo nejste tak zbrklí a nepoběžíte hned pro pap a plátno na obarvení, jsme přidaly několik modrobílých inspirací z nejrůznějších materiálů. Můžete s nimi třeba začít, nakonec vám to možná nedá, a to plátno stejně objednáte.

My jsme si všech u všech činností užily spoustu legrace a čekání na obarvené plátno bylo i velké dobrodružství. Přejeme vám hodně radosti a hlavně pohodu při tvoření.

Jana a Lenka

MALÝ VÝLET DO HISTORIE MODROTISKU

Tradiční tiskařská textilní technika se do dnešních dnů zachovala na dvou místech Moravy. V rodinných dílnách Danzingerových a Jochových se nejen vyrábí malé série ručně tištěného plátna, ale nabízí návštěvníkům i komentované prohlídky, které odhalí nejedno výrobní tajemství tohoto řemesla. Jsem sice naplavená, ale přece jen Jihočeška, takže nemohu nepřipomenout, že centrem modrotisku byla od osmnáctého století oblast Klatovska, odkud se toto řemeslo rozšířilo do mnoha dalších oblastí Šumavy. V devatenáctém století se stala v tomto oboru skutečným pojmem zejména rodina Budweiserů z Nýrska, ale mnoho tiskařských dílen se nacházelo i v dalších šumavských městech a vískách, o čemž svědčí četné nálezy tiskařských forem v mnoha regionálních muzeích.

Modrotisk se dostal do Evropy spolu s mnoha dalšími objevy díky zámořským plavbám do Asie. Bohatě potištěné plátno obarvené indigem se stalo velmi žádaným módním zbožím a z přímořských států, hlavně Holandska a Německa se postupně rozšířil do celé Evropy. Výrobci se zpočátku dostali do sporů s tradičními barvířskými cechy a k velkému rozvoji došlo na konci 18. století, kdy byl tento tisk vyhlášen jako volné řemeslo.

Potištěné látky začaly už od středověku nahrazovat nákladné tkaniny se složitými vzory, především brokát. Výrobní monopol původně náležel malířským cechům, protože barvení látek se spíše považovalo za umění než řemeslo. K většímu rozšíření tisku na plátno došlo až v osmnáctém století se vznikem manufaktur. Dřívějšímu rozvoji bránily ve skutečnosti dva základní důvody. Tím prvním byl nedostatek kvalitního bavlněného plátna. Bavlna rozhodně nepatří k našim původním textilním materiálům a nešlo ani o tradiční obchodní artikl. Lněné plátno je pro drobný tisk nevhodné, protože jeho struktura je poměrně hrubá a také obarvení je mnohem složitější. Druhým důvodem, jež zabránil dřívějšímu rozvoji modrotisku, bylo clo na dovoz indiga. Toto clo bylo zrušeno v první polovině osmnáctého století a mohlo se tedy vesele začít barvit ...

Modrotisk patří mezi takzvaně rezerváží tisk. Rezervou se natisklo to, co mělo zůstat neobarveno, látka se namočila do barvy a obarvilo se vše, na čem pevně nelpěla rezerva. Pro modrotisk se jako barvivo používalo indigo, roli rezervy převzal takzvaný pap. Pap je zelená hmota, jejímž základem je arabská guma, kaolin a různé příměsi. Přesné recepty si jednotlivé dílny zpravidla velmi pečlivě střežily, protože kvalita papu byla jedním ze základních předpokladů úspěšného tisku. Pap musel být dostatečně odolný, aby vydržel dlouhé máčení v barvicí lázni, a přitom musel jít po obarvení z látky snadno odstranit. Správnou hustotou papu tiskaři zajistili krásné a mnohdy i velmi složité vzory, kterým nikde nechyběla ani malá tečka, a hlavně se nerozpíjely nebo je nezdobily nechtěné kaňky.

Samostatnou kapitolu v modrotiskovém řemesle napsali výrobci tiskařských forem tzv. „formštechři“, což byli mistři řezbářského řemesla. Tito řemeslníci často vandrovali a kromě barvířských forem ovládali také výrobu forem pro perníkáře, voskaře a knihaře. Formy na modrotisk byly zpočátku celodřevěné, později se objevily i formy, kde byla část nebo i celý vzor tvořen mosaznými plíšky a hřebíčky. V mnoha regionálních muzeích je uloženo množství překrásných forem s různými motivy a velmi složitými vzory. Nejkrásnější z nich jsou z přelomu osmnáctého a devatenáctého století. Jsou ukázkou umělecko-řemeslné práce, které předcházela výtvarně dořešená kresba na papíře nebo přímo na dřevěné desce. Formy se nesig-novaly, protože se jednalo o řemeslo a hrnčíř si také nepodepisoval každý hrnek, který opustil jeho dílnu.

